

paper de vidre

segona època contes

ANTONI MARTÍ MONTERDE

12 Desembre 2017

Antoni Martí Monterde (Toris, País Valencià, 1968). Professor de Teoria de la Literatura i Literatura Comparada a la Universitat de Barcelona. A banda de diversos assaigs sobre Ramón Gómez de la Serna, Walter Benjamin, Eugeni d'Ors, Josep Pla i Joan Fuster, entre d'altres, ha publicat *Pòdica del Café. Un espai de la modernitat literària europea* (2007), *Un somni europeu. Història intel·lectual de la literatura comparada* (2011), dues edicions d'Ernst Robert Curtius: *L'esperit alemany en perill* (2011) i *Crisi de l'Humanisme (Assaig 1907-1932)* (2012), dues edicions d'Stefan Zweig: *El món de 1914* (2014), i *Pelita Crònica* (2015). També ha publicat un relat de viatge a l'Argentina: *L'Erosó* (2001). El seu darrer llibre és *El Far de Landstrup. Assaig sobre la memòria moral dels espais* (2015) Dirigeix el Grup de Recerca Literatura Comparada en l'Espai Intel·lectual Europeu, i el Màster Barcelona-Europa. A banda d'un oblidat volum de poesia, el seu primer llibre va ser *J. V. Foix o la solitud de l'escriptura* (1998).

J. V. Foix. Nascut a Sarrià l'any 1893, mor a un Sarrià esdevingut part del que ell anomenava *La Barcelona*, l'any 1987. Va començar a publicar l'any 1918, en un primer moment en proses poètiques esparses, però que aviat donen pas a un projecte més vast, que anomena *Diari 1918*, i que inclou, com a mínim, fragments del seus

primers llibres: *Gertrudis* (1927), *KRTU* (1932), i la resta de la seva obra en prosa poètica: *Del «Diari 1918»* (1956), *L'estrella d'En Peris* (1963), *Darrer comunicat* (1970) i *Tocant a mà* (1972).

Penso que tota l'obra en prosa de Foix pertany a aquest *Diari 1918* que, des dels seus orígens fins a la mort del poeta, manté una rigorosa i extraordinària unitat com a *investigació en poesia*. Al costat de *Catalans de 1918*, el *Diari 1918* aconsegueix crear un referent simbòlic d'època i atemporal alhora. 1918, l'any de la fi de la Guerra Gran, l'any de la Grip, de l'inici de *El quadern gris* de Josep Pla..., és en Foix una mena d'epicentre d'un terratrèmol poètic. Aquesta investigació, al costat de la seva obra en vers i la seva crítica d'art i literària, va des de les estratègies enunciatives avantguardistes fins a la reflexió sobre la crisi de la identitat individual i la crisi del llenguatge, arriba fins als seus darrers escrits, amb un llibre com *Cròniques de l'Ultrason*, publicat l'any 1985, i que incloïa com a apèndix el relat poètic *avui recuperat*.

L'any 1984 apareix un llibre excepcional en la literatura catalana: un volum de gran format (39 x 85 cm), imprès en paper Aquari del Molí Sardà, en edició de 100 exemplars, a cura de Carles Taché. Era *L'Estació*, firmat per J. V. Foix i Antoni Tàpies —aquest darrer hi afegeia 5 aiguafortes. La tipografia, Bodoni —en cos 48—, era la mateixa amb què havien aparegut els primers llibres de Foix, editats sota el segell «L'amic de les Arts», en 1927 i en 1932. La mateixa tipografia i composició i el mateix segell eren recuperats per Quaderns Crema en publicar *Cròniques de l'Ultrason. L'Estació*, en 1985; era el seu darrer llibre. El relat poètic que recuperem, «L'Estació», constitueix una mena de testament literari, o més ben dit, de conclusió de la investigació en poesia que havia començat als anys vint. Fins i tot pot dir-se'n que és la condensació i destil·lació de tota la seva obra. Redactat en unes circumstàncies excepcionals, que l'acosten a una mena de ficció autobiogràfica poètica de tall oníric, Foix, ja cec, no el va poder escriure, sinó que el va concebre a partir de la memorització de les lectures reiterades del que dictava. Deia passar-li com al seu narrador: en llegir la tipografia se li feia fonedissa, els propis llibres se li feien il·legibles entre les mans; com també passa amb el personatge que apareix i desapareix, quan li dona un paperet amb lletres estranyes: —«L'estació és allà»—, tot té una mena d'inconsistència nocturna, menant-lo a sota mateix de la volta de l'estació que, finalment, en arribar-hi, també desapareix. A cada ratlla, el lector de Foix reconeix tots i cadascun dels elements recurrents en la seva obra, el món del ferrocarri, el de la tipografia, els llibres, el somni, l'encaminar solitari i pensarós, els límits... tot plegat ara reaparegut no com a compendi, sinó com una mena de síntesi i dissolució en el no-res en què l'individu que ha protagonitzat dècades d'investigació en poesia, finalment, també s'hi fon.

Finalment, una petita confessió, ja que la secció «El recuperat» té també una mica d'autobiografia de papers llegits. «L'Estació» no només va ser el primer que vaig llegir de J. V. Foix; també va ser el primer que llegia en català. Aleshores jo era un jove estudiant de Filologia, castellanoparlant, i no en vaig entendre absolutament res. No era només una dificultat lingüística. El vaig llegir en l'edició facsimil reduïda publicada a la revista *Poesia*, l'any 1985. Va ser una sort llegir Foix, per primera vegada, en la tipografia Bodoni, que Jaume Vallcorba va saber respectar. Per mi va ser un cop, un sísmic de tal magnitud que vaig canviar de llengua, i vaig començar a llegir i escriure en català. Quan ja parlava i escrivia un català una mica acceptable —tot i que els meus amics valencians, i, més tard, també els barcelonins, em deien que jo, en realitat, parlava rar: en foixià, i no se m'entenia gens—, continuava sense comprendre el que em deia aquell escrit, però em continuava captivant. Fins i tot vaig començar una tesi doctoral per explicar-me'l. Tot era inútil: el dia que vaig trobar Foix va ser un punt de no-retorn; com si hagués enderrocat la paret de *Tocant a mà*. Era el 26 de febrer de 1994, segons la firma d'aquell dia: i, malgrat haver escrit un llibre sobre la seva obra, encara tinc la sensació que continuo sense arribar a copsar tot el que m'ha de dir. I així serà, imagino, fins la meua desaparició total, entre un cel de fum i boirassa, segurament sota la doble volta de l'Estació de França, que per mi és *L'Estació*.

L'Estació

Era un capallard i vaig decidir davallar per la dreta. No sentia cap brogit: ni arbres, ni ocells, ni torrencs. Quan ja era a punt d'arribar a la plana, va aparèixer al cim del serrat un grup nombros d'homes, espès i silenciós. Cadascun d'ells aguantava un pal de gruix. Al capdamunt hi havia una proclama escrita en lletra fosforescent d'alphabet desconegut i per mans insegures. Van arrengrar-se, ajustats i rígids, seguint la corba del serrat i van aixecar drets els pals. Les consignes suposades variaven amb possibles significats diferents. Tot era, però, silenciós i gairebé nocturn.

Tot d'una, un home sense pal ni consigna, eixit de darrera uns esbarzers, va comparèixer davant meu i va lliurar-me una llegenda curta: «L'estació és allà». Va entonar-se'n per un camí amagadís, entre el fullam fosc. Vaig seguir la consigna i, partint de l'indret on vaig rebre el paper i en direcció nord-est, vaig caminar endavant i com apressat. Vaig mirar els cims i els arrengrats havien desaparegut abandonant els pals plantats amb llurs pancartes. Vaig trobar-me, de sobte, en un amplíssim camp de pedruscall, amb rocs i còdols de grandària diferent, cadascun dels quals duia una inscripció, una figura geomètrica, un senyal jeroglífic o una simple inicial. Inútilment, en cercava el significat. De cop, passat el pedruscall amb passa insegura, i com més intrigat estava, va aparèixer un altre desconegut, el qual va lliurar-me, com el primer, una papereta que, en lletres també lluminoses, deia: «L'estació és allà». Assenyalava nord-est.

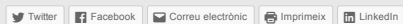
Capficat, vaig continuar pel mateix camí. A la impensada, em trobo en una plana de dimensions excepcionals que augurava una entrada celeste. Centenars de diamants, milers de pedres precioses i, àdhuc, perllages que reflectien pobles antics, altres muntanyes i cabelleres d'aigua que ja coneixia. Vaig acotar-me per examinar alguns d'aquests diamants: cremaven, Adelerat i com enfollit, vaig seguir un camí que va portar-me a un camp herbós on milers de flors blanques, crejades per ulls blaus alats de donzella, apareixien incessantment i, tantost anava a recollir-ne per fer-ne un pom, s'esvaïen. Meravel·lat, vaig emprendre de nou el camí i vaig descobrir, insospitadament, un edifici de dimensions fora d'ús —que em recordava la imatge d'antics palaus i temples que jo havia vist reproduïts i, fins i tot, la superava— sostingut per moltes columnes on hi havia gravats passatges històrics i anècdotes bíbliques. Vaig acostar-m'hi i, àvidament, les vaig palpar; eren de relleu autèntic, executades per mans d'un artífex gairebé sobrenatural. Tot era d'una estranya i inesperada flonjor. Vaig mirar enlaira, molt enlaira, i damunt l'extraordinari edifici hi havia unes lletres grandioses i lluminoses on llegia hom: «L'ESTACIÓ». Al peu de l'entrada del monumental edifici un personatge, vestit amb uniforme real, va fer com si somrigués, va allargar el braç i va donar-me un tiquet que, prèviament, havia perforat. M'endinsà a l'andana, com en un singular hivernacle. Les portes de l'interior, per on normalment entren i surten gent i bagatges, eren tancaïdes i no es veia ningú. Un empleat va donar-me una papereta, on també en lletres lluminoses hom llegia: «ja hi sou». Segueixo la llarguíssima andana coberta. El silenci era absolut. El tren ja era fora: havia fet tard. Al peu de la sortida de l'andana vaig trobar-me, sol·lu, davant un barracot construït amb ferramenta vella i ple de llibres, llibrassos i revistes, tot il·luminat per una llàntia que s'apagava lentament. Hi somnava un home amb despulls de deixalles d'ermità, barballarg i penú. Va donar-me un paperot, on en lletres de difícil entendre deia: «Sempre fareu tard». Va omplir-me el clot de la mà esquerra d'agulles de cap espumejants. Començo de remenar el paperam que omplia la barraca i em dóna llibertat per examinar-lo. Alça el cap: l'estació monumental i la seva andana solitària havien desaparegut. Només el barracot restava, curull de paper, en un indret desert i fangós. Els llibres, mig esquinçats, eren antics i impresos amb la lletra de llur època, aproximadament semblant a la dels primers anys de la invenció de la impremta. No hi havia, però, incunables.

Jo llegia correctament els texts, com si fossin escrits en català d'ara. Acostant-hi la vista, però, va sorprendre'm que les lletres eren d'un alfabet desconegut. Les revistes, gairebé trossejades, dataven també de segles, amb gravats d'època. Les llegia en català, però després, de prop, vaig advertir que estaven compostes en un alfabet ignorat. L'home vestit de parracs d'ermità caminava i somreia. No és pas la primera vegada que m'ha esdevingut això. És més, ara i de temps, en acostar-me, per fullejar impresos, les lletres s'esfumen. Vaig desistir i volia avançar, però vaig adonar-me que el fang esdevenia munts d'arena, allargassats a l'infiní, com una duna, miratge del cel.

La foscor era més espessa i, com més caminava, més tenia la sensació que anava a ser un passatger entre boires. Ja tot d'una, tenia la impressió que la boira era un homenàs de braços robusts que m'encerclava adés les cames, adés la cintura i el cos. Va arribar en què una negror em cobria del tot. Exasperat, esperava que sortís un home amb una papereta amb senyalitzacions precises. No va passar així. M'ofegava, em sentia ennegrit sota la negritud total i del meu interior jo deia, inútilment repetit: Fora grillons! Fora grillons! Vaig endevinar la meua desaparició total, entre un cel de fums i boirassa.

Conte publicat gràcies a la gentilesa de la Fundació J. V. Foix

Comparteix això:

Relacionats

Xènia Dyakonova
A "El traduït"

Mònica Batet
A "L'avançat"

Iban Zaldúa
A "L'inedit"

Categoria : El recuperat

Etiquetes : Antoni Martí Monterde, J. V. Foix

— Dani Vilaró

Mònica Batet —

